

• ZIMNÍ PANORAMA SKAL

• STAROSTA A STAROSTOVÁ

• PÍSKOVNA

Popis okruhu (specifikace)

Turistický okruh skalním městem je **dlouhý 3,5 km** a je veden po zelené značce. K jeho absolvování byste si měli vyhradit asi tři hodiny.

V následujícím popisu prohlídkového okruhu záměrně neuvádíme většinu skalních útvarů, které jsou pojmenovány a na místě označeny orientačními šipkami. Některé názvy se tradují už od dob prvních návštěv turistů (Milenci, Homole cukru, Eliščina věž a další), jiné jsou novější. Téměř všem těmto názvům je společné, že se snaží vystihnout ve skalních tvarech konkrétní podoby a výjevy. Při troše fantazie si jistě pojmenujete řadu dalších skal a kamenů podle svého.

Ke vstupu do skalního města slouží nově vybudovaná brána u tzv. Pískovny, hned vedle Turistického informačního centra.

Historie a objevení skal

Celá dlouhá staletí lidé o skalních městech v okolí Adršpachu a Teplic nad Metují mnoho nevěděli. Místní obyvatelé se tam odvážili jenom tehdy, cítili-li se ve svých domovech ohroženi. Ve skalách nacházeli útocíště a ochranu před nebezpečím v dobách válek. Teprve kolem roku 1700 začali ze sousedního Slezska cestovat do Adršpachu první průkopníci turistiky.

Obdivovat adršpašské skalní město mělo příležitost mnoho významných osobností historie. Mezi nimi například pruská královna Luisa, Antonín hrabě Špork z Kuksu, císař Josef II., polský král a saský kurfiřt Friedrich August, rakouský císař Karel a jiní.

Roku 1824 vznikl v prostoru skal velký požár, který trval několik týdnů a jemuž padl za obět takřka všechn lesní porost. Teprve tehdy se stala skalní bludištěm přístupnější. V prvních desetiletích 19. století zde začali majitelé panství budovat první síť turistických stezek.

- ▲ Rytina nejstarší vyobrazení skal z roku 1723
- ▶ Nejstarší známá mapa 1789

Praktické informace pro návštěvníky

Jak se chovat na území CHKO Broumovsko

Adršpašské skály jsou od roku 1933 součástí Národní přírodní rezervace a patří mezi klenoty CHKO Broumovsko. Proto je při návštěvě těchto míst zapotřebí dodržovat pravidla podle § 26 zákona č. 114/1992 Sb.

Jmenujme alespoň některá z nich: na celém území NPR Adršpašsko-teplické skály platí **zákaz kouření, rozdělování ohňů, zákaz jízdy na kole, chození mimo vyznačené turistické trasy, nesmí se zde trhat, ani jinak poškozovat rostliny. Psi se smí po okruhu pohybovat pouze na vodítku. Je zakázáno vyrývání nápisů do skal, nebo jiné poškozování této unikátní přírodní památky.**

Za dodržování těchto a dalších nezbytných pravidel návštěvníkům předem děkujeme a věříme, že se nám společnými silami podaří uchovat přírodu pro budoucí generace.

Kontaktní informace

Kde nás najdete

Jak je k nám daleko

- ▶ Praha **180 km**
- ▶ Hradec Králové **70 km**
- ▶ Náchod **35 km**
- ▶ Wrocław **110 km**
- ▶ Walbrzych **30 km**
- ▶ Klodsko **60 km**
- ▶ Berlín **360 km**
- ▶ Amsterdam **975 km**
- ▶ Vídeň **370 km**

Otevírací doba

Skály jsou otevřeny denně, a to celoročně bez časového omezení.

Turistické informace

TIC Adršpach
CZ - 549 57 Dolní Adršpach 26
Tel.: +420 491 586 012
Mob.: +420 731 151 656
E-mail: info@skalyadrspach.cz

Design a mapa: PINstudio.cz
Foto: Jan Záliš, archiv TSA © 2018

Partnerské informační portály

www.kladskepomezi.cz
www.broumovsko.cz

Oficiální webová prezentace regionu:
www.skalyadrspach.cz

Vydal:
Technické služby Adršpach, s. r. o.

ADRŠPAŠSKÉ SKÁLY

ČESKY

Prohlídkový okruh s popisem zajímavých míst na trase

Historie a objevení skal

- Vodopád
- Jezírko s možností plavby na pramici
- Vyhlídka a velké panorama
- Ozvěna
- Zaplavený lom

www.skalyadrspach.cz

Prohlídkový okruh s popisem zajímavých míst na trase

[01] Džbán – mohutná věž vlevo u cesty byla poprvé vylezena Josefem Janebou, Miroslavem Jedličkou a průkopníkem lezení Rudolfem Otto Baušem v květnu 1935. Prvovýstup vede spárů v levé části průčelní stěny do velkého okna a na vrchol. Unikátní šestimetrové skalní okno tvoří vlastně „ucho“ džbánu. *O sto metrů dále přichází zprava zelená značka od Ozvěny. Tudy se budete vracet po absolvování celého okruhu skalním městem. Nyní pokračujte rovně k Homolí cukru.*

[02] Homole cukru se jmenuje jeden z nejzvláštnějších adršpašských skalních útvarů. Krásný popis této skály můžeme číst v knížce Jindřicha Kindla Spolehlivý průvodce na cestách po Adrsbachu, která byla vydána roku 1903: „Jest to ohromný balvan, který v malém vodojemu, porostlým vodními rostlinami, na své špičce prostě stojí, značně nahoře se šíře. Výška této skály páčí se na 52 metry. Má na svém nejvyšším konci 13 metrů a na spodním 3 metry objemu a váží asi 40 000 kilogramů. Podobá se obrácené kuželce, aneb, ana vlhkým počasím a zvětráním mnohých změn utrpěla, též obrácenému kyji, který se zdá, pozorujeme-li jej, jako by se brzy na tu, brzy na onu stranu nakloňoval, pročež mnozí, sesutí jeho se obávajíce, bojácně kol něho přejdou: avšak ještě přejde velká část pokolení lidského kolem něho, než se tento malebný velikán sřítí.“ Doporučujeme všem přidat další klacik k jejímu úpatí. Jedině díky tomu Homole ještě nespadla. *U Homole přejdete po mostku přes Metuji, která protéká celým skalním městem.*

[03] Metuje – o to, kde řeka Metuje pramení, byly vedeny po dlouhá léta spory. Nakonec bylo vše vyřešeno v roce 1975 úředně, vyhláškou. Metuje pramení od té doby na náhorní plošině západně od Adršpašských skal nad Hodkovícemi a Janovicemi. Protéká horní částí Vlčí rokle, umělým adršpašským jezírkiem, ze kterého vodopádem padá do skalního města, a odtud vytéká u vstupu do skal. Metuje je dlouhá 71 km a ústí zleva do Labe v Josefově. Plocha jejího povodí měří 610 km². *O padesát metrů dále, na křižovatce u Malých varhan přitéká zprava Řeřichový potok.*

[03] Soutok Metuje a Řeřichového potoka je příkladem společenstva vzplývavých a ponořených rostlin. Zvláště pozoruhodným druhem je tu zdrojovka obecná (náš největší druh mechorostu), jejíž tmavě zelené stélky mohou dosahovat délky až několika decimetrů. Mechy nemají kořeny, proto je tento druh zpravidla rostlý svými rhizoidy do větších balvanů v potocičním dně. V písku není schopen zakořenit, může jim být jen částečně přeplaven. Přestože květena skalního města je poměrně chudá, můžete i zde nalézt řadu vzácných rostlin. Skalní komplexy jsou členěny podle tektonických poruch dlouhými rokllemi místy zúženými v úzké chodby. Takový terén způsobuje redistribuci srážek stokem a prolínáním vody i nafoukáváním a sjižděním sněhu do roklí. Horní partie jsou proto relativně suché, dolní vlhké až mokré. *Od soutoku Metuje a Řeřichového potoka se vydáte doleva ke Gotické brance, která je vchodem do skalních soutěsek.*

[04] Gotická branka – nechal ji roku 1839 postavit Ludvík Karel Nádherný spolu se sítí turistických chodníků, mostů, lávek a schodišť. Zde byl původní vstup do skal; skály, mezi kterými jste již prošli, bývaly popisovány jako „Skalní předměstí“. *Soutěsky vás provedou přes Sloní náměstí k Zubu, Čertovu mostu a Eliščině věži.*

[05] Sloní náměstí – zde si můžete prohlédnout květenu studených částí skalního města v místě s typickým mikroklimatem inverzních roklí. Vyskytují se tu druhy, které obvykle rostou v nadmořské výšce nejméně o dvě stě metrů vyšších. Je to například blatouch bahenní poléhavý, podobělice alpinská, žlutoucha orličkolistá, kozlík bezolistý, mlččivec alpský.

[06] Zub – na této vysoké elegantní věži je vytesán německý nápis a osazena pamětní deska označující výšku vody při průtrži mračen 23. června 1844. Prvovýstup na Zub podnikli 8. srpna 1964 Karel Hauschke a Jaroslav Krecbach.

[07] Vlevo stojí **Čertův most** s jedenadvacet metrů vysokou klenbou.

[08] Ve směru naší cesty, nad skalním průchodem, vidíme **Eliščinu věž**. Prvovýstup na tuto krásnou skálu podnikli již v roce 1947 horolezci Vladimír Škaroupka, Miloslav Jirka a Miroslav Tomek. *Projdete skalním průchodem a pokračujte dál okolo Hromového kamene s vytesaným reliéfem.*

[09] Hromový kámen – k tomuto zříčenému balvanu se váže příběh, který se údajně odehrál v roce 1772. Pravost příběhu by mohl potvrdit nápis, který byl do kamene vytesán. Dnes je již ale zcela nečitelný, a proto se musíme spolehnout na zprávy z počátku 19. století. Roku 1772 navštívili Adršpašské skály dva Angličané. Se zájmem si prohlédli skalní město a rozhodli se – v té době se jednalo o odvážný čin – pozorovat přímo ve skalách bouřku. Osm dní čekali na tuto živelnou pohromu. Když nastala noc, shluky se nad skalami mraky a Angličané spěchali sami, bez průvodce, do nitra divočiny. Bouře se brzo rozpoutala v opravdové síle. Hromy burácely soutěskami, déšť padal v proudech a každým okamžikem osvětlovaly temnotu blesky. Angličané hledali ochranu před deštěm pod převislou skálou. Sotva se pod převis ukryli, udeřil blesk v jejich těsné blízkosti. Z protějších srázů se uvolnil ohromný skalní blok a zřítíl se s rachotem před vystrašené Angličany. Oba dobrodruzi zůstali jako zázrakem nezraněni. Za ranního úsvitu, když se počasí vyhouřilo, vrátili se blédí a malátní zpět do hostince. Za všechny poklady světa, jak tvrdili, by je nic nepřímělo prožít ještě další takovou noc. *Padesát metrů za Hromovým kamenem odbočuje okruh doprava, doleva vede odbočka k Velkému vodopádu a Jezírku, kde můžete podniknout projíždku na lodkách.*

[10] Malý vodopád – vpravo od vodopádu vyvěrá pod skálou pramen vody. V turistickém průvodci „Krkonoše“ vydaném v Lipsku roku 1840 je toto místo popsáno následovně: „Konečně se dostaneme na malé prostranství sevřené skalami a houštinou, které svlažuje Stříbrný potůček. Zde stojí stolky k odpočinku, harfenistky hrají, odpočívající poutníci žertují a zotavují se u opodál stojícího stánku s perníkem. Stříbrný pramen prýští z tmavé skalní pukliny, která je lemována drobnými půvabnými pomněnkami.“

[11] Schody vedou okolo nápisu, který dokládá, že byly upraveny v roce 1820.

[12] Busta Johanna Wolfganga Goetha s pamětní deskou, připomínající jeho návštěvu skal 31. srpna 1790, byla odhalena 10. července 1932 baronem Nádherným. Jejím autorem je Emil Schwantner.

[13] Velký vodopád padá do skalních soutěsek z výšky šestnácti metrů.

[14] Jezírko, plavba pramicí (lodí) – na přelomu 18. století zde nechal hrabě Blümegen postavit stavidlo. Zadržovaná voda sloužila k splavování vytěženého dřeva. V turistickou atrakci se jezírko proměnilo roku 1857, kdy zde byla podniknuta první plavba na lodkách. *Od jezírka se vrátíte stejnou cestou zpět na křižovatku před Hromovým kamenem, kde pokračuje trasa okruhu tzv. Novou partií k vyhlídce na Milence.*

[15] Nová partie byla pro turisty zpřístupněna roku 1890.

[16] Milenci – nejvyšší a nejnámější skalní útvar v Adršpašských skalách. Výška celého souskalí je z údolní strany téměř sto metrů. Mezi postavou Milence a Milenky můžeme vidět deset metrů vysoké skulinové okno. Prvovýstup na tuto významnou věž byl dokončen 18. června 1923 a autory jsou němečtí lezci Otto Dietrich, Wilhelm Fiehl a Otto Rülke. Cesta vede soustavou vnitřních komínů a na vrchol Milenky vystupuje po odvrácené straně. *Z vyhlídky na Milence sejdete po schodech na rozcestí pod Uhlířskou. Po cestě doleva můžete po šedesáti metrech dojít ke skalní kapli pod severozápadními stěnami Milenců.*

[17] Pamětní deska ve skalní jeskyni vlevo nad Řeřichovým potokem připomíná tragickou smrt Josefa Emanuela Nádherného jeho výstupem na Milence v roce 1929. Rodina Nádherných vlastnila adršpašské panství mezi lety 1828 až 1945. Díky rozsáhlým úpravám a zřizování nových turistických stezek v době

jejich panování, se skalní město stalo oblíbeným turistickým cílem. Další jména na kovových deskách patří horolezcům, kteří spojili svůj život s místními skalami. *Z rozcestí pod Uhlířskou pokračujte ve směru velkého okruhu vzhůru po schodech na vyhlídku Velké panoráma.*

[18] Vyhlídka a velké panorama – vlevo před námi jsou hladké vrcholy Gilotin a vzhdu Milenci (tentokrát z druhé strany). Vpravo vidíme začátek Řeřichové rokle. Řeřichová jeskyně na dně stejnojmenné rokle s délkou 205 metrů je nejdelší suťovou jeskyní v Adršpašských skalách. Suťové (závalové) jeskyně vznikají v balvanitých závalech na dnech roklí a kaňonů nebo na úpatí skalních stěn. V mocnějších závalech může mít tento typ jeskyně i několik souběžných koridorů nebo více pater. Suťovými jeskyněmi často protékají podzemní toky. Zajímaví jsou i živočišné, žijící v adršpašských jeskyních. Některé živočišné druhy se sem ukryly před oteplením na konci doby ledové a přezívají zde dodnes. Jedná se o drábčičky, chvostoskoky, pavouky a další členovce. Nejbližší příbuzní některých z nich se vyskytují až na Špicberkách či v nejsevernější části Sibíře. Jeskyně obývá i řada druhů netopýrů. Nejčastěji se zde vyskytuje netopýr vodní a netopýr velký, vzácněji pak netopýr severní a vrápenec malý. *Z vyhlídky Velké panoráma jdete čtyřicet metrů zpět a pod štíhlou věží nazvanou Cukrovarský komín projdete k vyhlídce na Starostu.*

[19] Vyhlídka na Starostu – zde se nám otevírá jeden z nejvelkolepějších pohledů: vpravo Starostová, uprostřed Starosta a vlevo mohutný masiv Štěpánské koruny. Všechny tři věže byly zdolány už ve dvacátých letech minulého století. *Z vyhlídky sejdete po příkrych schodech dolů a opět vystoupáte mezi Starostu a Starostovou. Projdete úzkou soutěskou zvanou Myší díra a pohodlnou cestou se vydáte k Ozvěně.*

[20] Ozvěna – od roku 1783 zde bylo pro potěšení turistů hráno na lesní rohy a strlelno z moždíře. Zvuk vstřelil se sedmkrát vracel od hrady Křížového vrchu. *Od Ozvěny vás cesta povede doprava až na křižovatku u Homole cukru, kde se velký okruh Adršpašskými skalami uzavírá. Stejnou cestou půjdete zpět ke vstupní pokladně.*

[21] Zaplavený lom – kolem jezera (za vstupní pokladnou u informačního centra) je vybudován turistický okruh o délce 1,5 km s odpočinkovými místy.

Legenda k mapě prohlídkového okruhu

1. Džbán
2. Homole cukru
3. Soutok Metuje Řeřichového potoka
4. Gotická branka
5. Sloní náměstí
6. Zub
7. Čertův most
8. Eliščina věž
9. Hromový kámen
10. Malý vodopád
11. Schody
12. Busta Johanna W. Goetha
13. Velký vodopád
14. Jezírko, plavba pramicí (lodí)
15. Nová partie
16. Milenci
17. Pamětní deska
18. Vyhlídka a velké panorama
19. Vyhlídka na Starostu
20. Ozvěna
21. Zaplavený lom

- I. Vstup do skal
- II. Vstup k jezírku
- V Vyhlídka

